

Aguisín 2

Sainmhínithe

Baile Iomlán agus Ceantair Iomlána Tuaithe

Is ionann an daonra sa Cheantar Iomlán Bhaile agus na daoine sin áirithe i gconláin daonra de 1,500 cónaitheoirí nó níos mó. Ar mhaithe leis seo tá baile le teorainn sonraithe faoin dlí rangaithe ar bhunús an daonra iomláin, aon bhrúach bhailte agus ceantair mhaguaird san áireamh.

Tá an daonra atá áirithe i ngach ceantar taobh amuigh de chonláin de 1,500 nó níos mó cónaitheoirí rangaithe mar chuid den Cheantar Iomlán Tuaithe. Coincheap ar mhaith le staitisticí é an Ceantar Iomlán Tuaithe agus ní bhaineann sé leis an iar-aonad riaracháin Cheantair Tuaithe.

Údaráis Réigiúnacha

Tá na fo-cheantair gheografacha i dTáblaí 11 agus 13 bunaithe ar Údaráis Réigiúnacha. Bunaíodh an t-ocht réigiún seo faoin Acht Rialtais Áitiúil, 1991, Ordú Bunaithe na nÚdarás Réigiúnach, 1993 a tháinig i bhfeidhm ar an 1 Eanáir 1994. (Do dhaonáireamh 1991 agus daonáirimh roimhe baineadh úsáid as Réigiúin Phleanála mar fo-cheantair gheografacha)

Ainm an Réigiúin	Comhchontaetha	Cineál Réigiúin
Teorainn	An Cabhán Dún na nGall Liatroim An Lú Muineachán Sligeach	Contae Riaracháin Contae Riaracháin Contae Riaracháin Contae Riaracháin Contae Riaracháin Contae Riaracháin
Baile Átha Cliath	Baile Átha Cliath Dún Laoghaire-Rath an Dúin Fine Gall Átha Cliath Theas	Cathair Contae Riaracháin Contae Riaracháin Contae Riaracháin
Lár-Oirthear	Cill Dara An Mhí Cill Mhantáin	Contae Riaracháin Contae Riaracháin Contae Riaracháin
Lár Tíre	Laois Longfort Uíbh Fhailí An Iarmhí	Contae Riaracháin Contae Riaracháin Contae Riaracháin Contae Riaracháin
Lár-Iarthar	An Clár Luimneach Luimneach Tiobráid Árann Thuaidh	Contae Riaracháin Cathair Contae Riaracháin Contae Riaracháin
Oir-Dheisceart	Ceatharlach Cill Chainnigh Tiobráid Árann Theas Port Láirge Port Láirge Loch Garman	Contae Riaracháin Contae Riaracháin Contae Riaracháin Cathair Contae Riaracháin Contae Riaracháin
Iar-Dheisceart	Corcaí Corcaí	Cathair Contae Riaracháin

	Ciarraí	Contae Riaracháin
An tIarthar	Gaillimh	Cathair
	Gaillimh	Contae Riaracháin
	Maigh Eo	Contae Riaracháin
	Ros Comáin	Contae Riaracháin

Ceantair Riaracháin agus Daonáirimh

Réamhrá

Tá an tír roinnte ar go leor bealaí difriúla críche agus tá cur síos anseo thíos ar an gcuid is tábhachtaí ó thaobh an Daonáirimh de. Tá gach ceantar leagtha amach ag dáta an Daonáirimh 2006 agus níl aon athruithe ó shoin orthu seo curtha san áireamh.

Bailte Fearainn

Déantar áireamh ar mhaithe le Daonáireamh ar dtús báire de réir bailte fearainn i gceantair tuaithe agus de réir sráide i gceantair uirbeacha. Is é an Baile Fearainn an roinn is lú críche a bhaintear úsáid as ar mhaithe le cúrsaí riaracháin. Níor cuireadh figiúirí daonra maidir le bailte fearainn, tá timpeall 51,000 díobh ann, i gcló ó bhí Daonáireamh 1911 ann. Ní bhaintear úsáid as bailte fearainn mar cheantair riaracháin taobh istigh de teorainneacha de cheantair uirbeacha atá leagtha síos sa dlí – Cathracha agus Bailte. Don chuid is mó de na ceantair eile uirbeacha gan teorainneacha atá leagtha síos sa dlí ní féidir figiúirí daonra bailte fearainn a chur le chéile mar tá scrios déanta ag forbairt na tógála ar na gnéithe fisiciúla a bhíodh in úsáid ar léarscáileanna ag an tSuirbhéireacht Ordanáis le teorainneacha na mbailte fearainn a leagan síos.

Toghranna (ED)

Faoi Roinn 23 den Acht Rialtais Áitiúil, 1994 tháinig athrú ar an téarma Toghroinn Cheantair chuig Toghroinn. Tháinig an t-athrú seo i bhfeidhm ar an 24 Meitheamh 1996 (I.R. 196 de 1996). Faoi Rialachán Leasuithe Chontae Bhuirg Átha Cliath (Bardaí), 1997 rinneadh leasú ar an ainm Gort na Silíní chuig an ainm Carna (I.R. 43 de 1997). Is é an Toghroinn an ceantar is lú riaracháin lena bhfoilsítear staitisticí daonra. I gceantair tuaithe is ionann gach Toghroinn agus comhiomlán bailte fearainn iomlána. Tá 3,440 Toghranna sa Stát agus tá a ndaonra tugtha i dTábla 6 den fhoilseachán seo.

Ceantair Bhaile agus Tuaithe

Déantar Toghranna a chur le chéile le Bailte¹ (nó Cathracha nuair is cuí) agus Ceantair Tuaithe a dhéanamh, agus ansin cuirtear le chéile iad le contaetha a dhéanamh suas. Tháinig deireadh mar cheantair riaracháin sa bhliain 1925 leis an 160 Ceantair Tuaithe (i gcás Ceantair Tuaithe i gContae Átha Cliath tháinig deireadh leo sa bhliain 1930) ach tá siad coinnithe ar mhaithe le cúrsaí daonáirimh mar aonaid áitiúla ceantair, meán mhéid idir Toghranna agus Contaetha. Tugtar ceantair tuaithe orthu sa thuairisc reatha. I gcás Contae Átha Cliath, áfach, ní féidir figiúirí na gCeantar Tuaithe a chur le chéile mar gheall ar athbhreithnithe móra atá déanta thar na blianta ar theorainneacha na dToghranna. Tá figiúirí daonra do Bhailte agus do cheantair tuaithe tugtha i dTábla 6 den imleabhar seo.

¹ Tá liosta iomlán sintí le teorainneacha Bailte a tháinig i bhfeidhm faoi Orduithe Rialtais tugtha in Aguisín 4.

Contaetha agus Cathracha

Faoi Acht Rialtais Áitiúil, 2001 (I.R. 591 de 2001), tugtar anois Cathracha ar na ceantair ar a tugadh Buirgí Contae. Tugtar anois Buirgí ar cheantair ar a tugadh Buirgí Cathracha cheana. Tugtar anois Tiobráid Arann Thuaidh agus Tiobráid Arann Theas faoi seach ar na ceantair ar a tugadh cheana Trian Thuaidh Thiobráid Arann agus Trian Theas Thiobráid Arann.

I dtuairiscí an daonáirimh déantar an tír a roinnt i 29 Contae agus cúig Chathair. Taobh amuigh de Bhaile Átha Cliath tá 26 contaetha riaracháin ann (is contae faoi leith iad Tiobráid Arann Thuaidh agus Tiobráid Arann Theas ar mhaithe le cúinsí riaracháin) agus ceithre Chathair, i.e. Corcaigh, Luimneach, Port Láirge agus Gaillimh. I mBaile Átha Cliath déantar ceithre cheantar a ainmniú iontu féin, is iad sin Cathair Bhaile Átha Cliath agus an trí Chontae Riaracháin de Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin, Fine Gall agus Baile Átha Cliath Theas.

Ó am go chéile déantar teorainneacha na gCathracha a athrú ag brath ar leathnú amach de bharr na tógála agus ní féidir, mar sin, figiúirí siarghábhálacha daonra gur féidir a chur i gcomparáid lena chéile a thaispeáint thar thréimhse fhada. Ach, ar an taobh eile den scéal níl ach fíorbheagán tionchar ar chontaetha ag athrú i dtéorainneacha agus is féidir daonra an chontae a chur i gcomparáid (na Cathracha cuí san áireamh) thar thréimhse fhada ama. Tá sé seo déanta i dTábla 2, a léiríonn figiúirí daonra contae do gach bliain daonáirimh ó 1841 go 2006.

Dáilcheantair

Ar mhaithe le toghcháin do Dháil Éireann tá an tír roinnte i nDáilcheantair. Ní mór, de réir Alt 16.4, de Bhunreacht na hÉireann, athbhreithniú a dhéanamh orthu ar a laghad gach dhá bhliain déag ag tabhairt athruithe i ndáileadh an daonra san áireamh. Rinneadh an t-athbhreithniú deireanach ar na Dáilcheantair sa bhliain 2005 agus tá sonraí maidir lena ndéantús ar fáil sa Sceideal um Acht Toghcháin (Leasú) (Uimhir 16) 2005. Tá daonra 2006 do na ceantair seo tugtha i dTábla 8.

Ceantair Thoghcháin Áitiúla

Ar mhaithe le toghcháin Chomhairlí Contae agus Cathrach tá gach contae agus cathair roinnte i gCeantair Thoghcháin Áitiúla atá curtha le chéile bunaithe ar Orduithe a dhéantar faoi Acht Rialtais Áitiúil, 1941. Go ginearálta, déantar na ceantair seo tríd Toghranna a chur le chéile. Ach, i roinnt cásanna déantar Toghranna a roinnt idir Cheantair Thoghcháin Áitiúla ar mhaithe le bheith áisiúil do thoghdóirí. Tá figiúirí daonra do Cheantair Thoghcháin Áitiúla tugtha i dTábla 9. Cuireann an tábla seo an déantús reatha ar fáil do na ceantair thoghcháin áitiúla mar a bhunaíodh faoi na hIonstraim Reachtúla cuí.

Rinneadh na teorainneacha idir Chontaetha Lú, na Mí agus Contaetha Ceatharlaigh, Laoise a athrú, ar mhaithe le cúiseanna toghcháin amháin, faoi Rialacháin Rialtais Áitiúil (Teorainneacha) (Toghcháin Bhaile), 1994. Mar gheall ar na hathruithe seo sna teorainneacha, ní hionann iomlán líon na ndaoine sna Ceantair Thoghcháin Áitiúla i ngach ceann den cheithre chontae seo agus na figiúirí daonra foilsithe do na contaetha seo.

Bailte

Ar mhaithe le daonáireamh tá dhá chineál bhaile ann, iad siúd le agus iad siúd gan teorainn sonraithe faoin ndlí.

I measc na mbailte le teorainneacha sonraithe faoin ndlí tá :

- (1) cúig Chathair;
- (2) cúig Bhúirg;
- (3) 75 Baile.

Tá liosta de gach baile le teorainn sonraithe faoin ndlí tugtha in Aguisín 3.

Faoi Roinn 62 den Acht Rialtais Áitiúil, 1994 (I.R. 171 de 1994, níl stádas baile ag an sé bhaile seo a leanas níos mó: Callain, Fiodh Ard, An Caisleán Nua, Ráth Caola, Ros Comáin agus An Tulach. Tá deireadh tagtha anois leis an Acht um Fheabhsúcháin Bhaile faoin Acht Rialtais Áitiúil, 2001 (I.R. 591 de 2001). Faoi Acht seo tugtar anois Bailte ar cheantair a bhíodh ina gCeantair Uirbeacha, mar a tugtar freisin ar an 26 baile a bhíodh cheana ina mbailte faoin Acht um Fheabhsúcháin Bhaile.

Tugtar “bailte daonáirimh” ar bhailte nach bhfuil teorainneacha acu atá sonraithe faoin ndlí. Leagann an Phríomh-Oifig Staidrimh a dtéorainneacha síos, ar mhaithe le cúinsí daonáirimh amháin. Bhí 664 baile mar seo ann sa bhliain 2006.

(i) Bailte le Teorainneacha Sonraithe faoin ndlí

I gcás bailte le teorainneacha atá sonraithe faoin dlí is gá, ar mhaithe le cúrsaí riaracháin, figiúirí daonra a chur le chéile do na ceantair taobh istigh de na teorainneacha seo. Ach, tá go leor de na bailte seo tar éis fáis amach thar na teorainneacha atá leagtha síos dóibh sa dlí. Mar thoradh bheadh líon mór daoine sna pobail ina bhfuil na bailte seo mar chroí lár acu fágtha amach dá mbeadh an clúdach coinnithe go beacht chuig teorainneacha sonraithe faoin dlí. Tá an fhadhb seo ag fáil níos mó ó dhaonáireamh amháin chuig an gcéad cheann eile agus ceantair uirbeacha ag leathnú amach níos mó isteach sna cheantair taobh leo. Is iondúil nach mbíonn athbhreithnithe ar na teorainneacha dlíthiúla déanta chomh tapaigh leis an bhforbairt mar gheall go mbraitheann siad ar cheisteanna eile seachas an gá atá le ceantair uirbeacha a leagan amach ar mhaithe le Daonáireamh.

Baineann cuid mhaith d'anailís an daonáirimh ar ollmhéid na ngrúpaí daonra agus ní hamháin le ceantair taobh istigh de theorainneacha sonraithe faoin dlí. Mar sin, in áiteanna ina bhfuil na ceantair uirbeacha fása amach taobh amuigh den teorainn sonraithe faoin dlí, leagann an Phríomh-Oifig Staidrimh síos teorainneacha nua a shonraíonn na ceantair *fo-uirbeacha* de Chathracha/Buirgí agus *ceantair mhaguaird* de bhailte dlíthiúla eile ar mhaithe leis an daonáireamh.

Déantar bruach bhailte/ceantair mhaguaird a shainmhíniú, de réir moltaí na Náisiúin

Aontaithe, mar leanúint ar chonlán daonra faoi leith taobh amuigh dá theorainn atá sonraithe faoin dlí agus ina bhfuil gach áitreabh cónaithe le daoine i seilbh faoi 200 méadar ón áitreabh cónaithe le daoine i seilbh is giorra. Déantar bruach bhaile nó ceantair mhaguaird nua a shainmhíniú sa chás amháin go bhfuil ar a laghad 20 áitreabh cónaithe le daoine i seilbh taobh amuigh den teorainn sonraithe faoin dlí taobh istigh den teorainn nua seo. Leis an riail 200 méadar ní chuirtear san áireamh foirgnimh thionsclaíocha, gnó agus siamsaíochta mar fhoirgnimh a bhriseann leanúnachas an cheantair faoi fhoirgnimh.

Rinneadh ceantair fo-uirbeach do Chathair Átha Cliath agus do Chathair Chorcaí a shonrú don chéad uair i nDaonáireamh 1951. Do Dhaonáireamh 1956 rinneadh gach baile le teorainn sonraithe faoin dlí a scrúdú i gcomhair leis na hÚdaráis Áitiúla cuí agus nuair ba ghá, rinneadh ceantair fo-uirbeacha nó ceantair mhaguaird a shainmhíniú ar chúiseanna daonáirimh. Rinneadh athbhreithniú ar na teorainneacha fo-uirbeacha do gach daonáireamh ina dhiaidh sin. Rinneadh athbhreithniú cuimsitheach mar chuid den chéim phróiseála de Dhaonáireamh 2006.

(ii) Bailte Daonáirimh

Mar a bhí i ndaonáirimh ó 1971, déantar baile daonáirimh a shainmhíniú mar chonlán de chaoga áitreabh cónaithe i seilbh nó níos mó, gan teorainn sonraithe faoin dlí, ina bhfuil taobh istigh d'achar 800 méadar bunghrúpa de thríocha theach cónaithe i seilbh

ar dhá thaobh an bhóthair nó fiche teach cónaithe i seilbh ar thaobh amháin den bhóthar. Rinneadh athbhreithniú iomlán ar theorainneacha bailte atá ann cheana agus bailte a d'fhéadfadh a bheith ina mbailte daonáirimh mar chuid de chéim phróiseála Dhaonáirimh 2006. Mar chuid den athbhreithniú seo rinneadh teorainneacha bailte daonáirimh a bhí bunaithe cheana a leathnú amach nuair ba chuí ag baint úsáide as an riail 200 méadar mar atá sonraithe thuas do cheantair fo-uirbeacha. Bunaíodh 52 baile nua daonáirimh do Dhaonáireamh 2006. Chomh maith, déanadh bailte daonáirimh de shé bhaile nach raibh ina mbailte sonraithe faoin dlí níos mó (féach an leathanach roimhe seo).

Do dhaonáirimh 1926 go 1951 bhí baile daonáirimh sainmhínithe go simplí mar chonlán de fiche nó níos mó tithe ag díreach teorainn an bhaile a bhí fágtha faoin áiritheoir indibhidiúil le déanamh amach. Mar chuid den athbhreithniú ginearálta ar bhailte do Dhaonáireamh 1956 rinneadh teorainneacha na mbailte daonáirimh a leagan síos i gcomhair leis na hÚdaráis Áitiúla éagsúla ag cur na bprionsabal céanna i bhfeidhm i ngach ceantar den tír. Rinneadh athrú ar shainmhíniú baile daonáirimh ag Daonáireamh 1956, ó fiche teach go fiche teach le daoine i seilbh; cuireadh an sainmhíniú seo i bhfeidhm freisin do Dhaonáirimh 1961 agus 1966.

Tá daonra na mbailte tugtha i dTáblaí 5, 7 agus 12. Tá daonra iomlán na mbailte ar fad agus a mbruach bhailte nó a gceantar maguaird nuair is cuí tugtha i dTábla 5, in ord méid taobh istigh de chontaetha. Tá liosta in ord aibítre de na bailte ar fad sa tír, lena ndaonra, tugtha i dTábla 12. I dTábla 7 tá bailte le daonra de 1,500 agus níos mó rangaithe i ngrúpaí méid bunaithe ar dhaonra iomlán. Is ionann daonra iomlán sa chomhthéacs seo agus daonra na mbailte, le bruach bhailte agus ceantair mhaguaird san áireamh, más ann dóibh.

Ceantar Átha Cliath

I nDaonáireamh 2006 is ionann *MórCheantar Átha Cliath* agus Cathair Átha Cliath agus na bruachbhailte i.e. Bruachbhailte MórCheantar Átha Cliath). Tá eolas maidir le daonra Chathair Átha Cliath agus bailte indibhidiúla i dtáblaí éagsúla (atá sonraithe leo féin agus ní mar chuid de MhórCheantar Átha Cliath) chomh maith le don Bhaile Iomlán agus do Cheantair Tuaithe Iomlána Chontae agus Chathair Átha Cliath.

Baile Iomlán agus Ceantair Iomlána Tuaithe

Mar leanúnachas ar an sainmhíniú a bhí in úsáid i dtuairiscí daonáirimh ó 1966, tá an daonra sa Cheantar Iomlán Baile, mar atá léirithe i dTáblaí 3, 4 agus 7 den imleabhar seo agus in imleabhair eile de thuairisc an daonáirimh, sainmhínithe mar na daoine sin a bhí ina gcónaí i gconlán daonra de 1,500 nó níos mó cónaitheoirí. Má tá ceantar fo-uirbeach nó ceantair mhaguaird ag baile le teorainn sonraithe faoin dlí taobh amuigh den teorainn seo, agus má tá daonra de 1,500 nó níos mó - déanta suas den daonra taobh istigh den teorainn sonraithe faoin dlí móide an daonra sna bruach bhailte nó sna ceantair mhaguaird – déantar an baile seo (a bhruach bhailte nó ceantair mhaguaird san áireamh) a rangú mar chuid den Cheantar Iomlán Baile. Chomh maith céanna déantar baile daonáirimh le 1,500 nó níos mó cónaitheoirí a rangú mar chuid den Cheantar Iomlán Baile.

Tá an daonra atá ina gcónaí i ngach ceantar taobh amuigh de chonlán de 1,500 nó níos mó cónaitheoirí á rangú mar chuid den Cheantar Iomlán Tuaithe. Ba cheart a thabhairt faoi deara speisialta nach mbaineann an téarma "Ceantar Iomlán Tuaithe" leis an téarma 'ceantar tuaithe' ar cuireadh síos air níos luaithe. Coincheap ar mhaith le staitisticí é an Ceantar Iomlán Tuaithe ach is iar-aonad achair riaracháin é an ceantar tuaithe. I dTábla 7 feictear dúinn go raibh daonra de 2,574,313 ag an gCeantar Iomlán Baile sa bhliain 2006. Díobh seo bhí 1,318,068 ina gcónaí taobh istigh de theorainneacha bailte sonraithe faoin dlí agus bhí 1,016,809 ina gcónaí i mbruach bhailte agus ceantair mhaguaird na mbailte seo nó i mbailte daonáirimh. Léiríonn Tábla 7 freisin go raibh 5 bhaile le teorainneacha sonraithe faoin dlí nach raibh sách mór, fiú le daonra a gceantar maguaird, le bheith curtha san áireamh sa

Cheantar iomlán Baile agus gurb é 2,870,395 daoine an daonra iomlán i mbailte de gach méid, síos go dtí íos-theorainn de chaoga tithe le daoine i seilbh.

Ceantair Ghaeltachta

In Orduithe na gCeantair Ghaeltachta, 1956, 1967, 1974 agus 1982 leagadh síos an Ghaeltacht mar 155 Toghranna nó cuid de Thoghranna i gcontaetha Chorcaí, Dhún na nGall, na Gaillimhe, Chiarraí, Mhaigh Eo, na Mí agus Phort Láirge. Tá daonra na dToghranna seo ná cuid díobh sna blianta 2002 agus 2006 tugtha i dTábla 10.

Na hOileáin Mhara

Tá daonra na n-oileán mara sna blianta 2002 agus 2006 tugtha i dTábla 11. I gcás roinnt acu ní gá, i ndáiríre, gur oileáin iad an talamh ar fad atá luaite mar gheall ar cheangal a bheith acu leis an mórthír le cabhsa nó le droichead nó, is féidir teacht amach chucu ar thalamh nuair atá an taoide íseal. Ach, coinníodh iad gan aon athrú don fhoilseachán reatha ar maithe le leanúnachas le daonáirimh a tógadh cheana.

Aguisín 3

Sceideal na bhFoilseachán ó Dhaonáireamh 2006

Cur Síos	Dáta
Réamh Thuairisc	19 Iúil 2006
Príomhthorthaí Déimeagrafacha	29 Márta 2007
Imleabhar 1 – An Daonra Rangaithe de réir Ceantair	26 Aibreán 2007
Imleabhar 2 – Aoiseanna agus Stádas Pósta	10 Bealtaine 2007
Imleabhar 3 – An Líon Tí, Aonaid Teaghlaigh agus Torthúlacht	31 Bealtaine 2007
* Staitisticí Daonra na gCeantar Beag (SAPS) – athróga déimeagrafacha	07 Meitheamh 2007
Príomhthorthaí Socheacnamaíocha	28 Meitheamh 2007
Imleabhar 4 – Gnátháit Chónaithe, Imirce, Áiteanna Breithe agus Náisiúntacht	12 Iúil 2007
Imleabhar 5 – Cúlra Eitneach nó Cultúr (Lucht Taistil na hÉireann san áireamh)	26 Iúil 2007
Imleabhar 6 – Tithíocht	16 Lúnasa 2007
Imleabhar 7 – Príomhstádas Eacnamaíoch agus Tionscail	06 Meán Fómhair 2007
Imleabhar 8 – Gairmeacha Beatha	20 Meán Fómhair 2007
Imleabhar 9 – An Ghaeilge	04 Deireadh Fómhair 2007
Imleabhar 10 – Oideachas agus Cáilíochtaí	18 Deireadh Fómhair 2007
*Staitisticí Daonra na gCeantar Beag (SAPS) – gach athróg	25 Deireadh Fómhair 2007
Imleabhar 11 – Míchumas, Cúramóirí agus Gníomhaíochtaí Deonacha	01 Samhain 2007
Imleabhar 12 – Taisteal chuig an Obair, An Scoil agus chuig an gColáiste	15 Samhain 2007
Imleabhar 12 – Creideamh	29 Samhain 2007
*Beidh Staitisticí Daonra na gCeantar Beag (SAPS) curtha ar fáil mar tháblaí idirghnómhacha, saor in aisce ar shuíomh idirlín na POS	